

Asia: VN/1347/2021

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeudelta lausuntoa yllä mainitusta arviomuistiosta. Käräjäoikeus esittää kunnioittaen seuraavaa.

Keino 1: Oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentaminen

Käräjäoikeus ei kannata asian jatkoselvitystä. Kokemukset nykyistä alemmista kelpoisuusvaatimuksista ovat huonoja. Tällainen uudistus johtaisi todennäköisesti palveluiden laadun alentumiseen sekä tuomioistuimen työmäärän lisääntymiseen ilman että oikeudenkäyntikulujen määrä laskisi. Pätevät ja asiantuntevat avustajat ovat keskeisessä roolissa oikeusturvan toteutumisessa. Kuten arviomuistiossa on todettu, vaatimukset luvan saamiseksi eivät ole nykyisinkään kohtuuttoman korkeita.

Keino 2: Juristien koulutusmäärien lisääminen

Koulutusmäärien lisääminen ei vaikuttane oikeudenkäyntikulujen määrään, koska ei ole varmuutta siitä, että uudet lakimiehet päätyisivät nimenomaan työskentelemään nimenomaan riita-asioiden asiamiehinä. Sen sijaan tilannetta voisi helpottaa se, että vastavalmistunut lakimies työskennellessään esimerkiksi asianajotoimistossa pystyisi saamaan aiemmin lupalakimies – tai asianajajakelpoisuuden.

Keino 3: Oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen

Käräjäoikeus pitää kannatettavana ajatusta, että asiamiesten tulisi jo asian varhaisessa vaiheessa esittää arvion oikeudenkäyntikulujen määrästä kyseisessä asiassa. Tämä velvollisuus tulisi olla sekä kantajan että vastaajan avustajalla. Arvio pitäisi vähintäänkin pitää sisällään keskimääräisen hinta-arvion siitä, millaisia ja minkä hintaisia kuluja tai kulueriä tehtävän suorittaminen aiheuttaa. Tällöin asiakas osaisi jo etukäteen varautua myös vastapuolensa keskimääräisten oikeudenkäyntikulujen määrään. Arviossa tulisi olla myös asiamiehen sen hetkinen näkemys pääkäsittelyn kestosta. Toisaalta on selvää, että käytännössä tarkan kuluarvion antaminen on vaikeaa, koska kulut ja kuluerät muuttuvat prosessin myötä.

Keino 4: Hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen

Käräjäoikeus pitää kannatettavana ajatuksena, että asiamiesten hinnoittelun läpinäkyvyyttä lisätään, vaikkakaan yksin se ei ratkaise ongelmaa.

Keino 5: Asianajopalveluiden vapauttaminen arvonlisäverosta

Keino ei arviomuistiosta ilmenevällä tavalla liene mahdollista.

Keino 6: Oikeudenkäyntimaksun alentaminen

Käräjäoikeus ei kannata asian jatkoselvitystä. Tuomioistuinmaksulain uudistuksella (11.12.2015/145) tavoiteltiin muuan muassa suurempana kustannusvastaavuutta tuomioistuinten palveluiden ja kustannusten välillä sekä sitä, että tuomioistuimissa vähenisi niin sanotut turhat asiat. Oikeudenkäyntimaksun alentaminen voi johtaa tilanteen palautumiseen entiseen. Lisäksi oikeudenkäyntimaksujen vaikutus oikeudenkäyntikulujen kokonaismäärään on marginaalinen, eikä oikeudenkäyntikulujen määrään voida tällä keinolla vaikuttaa.

Keino 8: Oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen

Voimassa oleva oikeudenkäymiskaari mahdollistaa asian laatuun ja laajuuteen nähden virtaviivaisen ja tiivistetyn menettelyn. Käräjäoikeus ei pidä välttämättömänä oikeudenkäymismenettelyn kokonaisuudistusta. Sen sijaan on selvää, että tietyissä tilanteissa prosessinjohtoa tulisi terävöittää, mutta myös asiamiesten tulisi omalla toiminnallaan pyrkiä siihen, että riitaprosessi on virtaviivainen ja tiivis. Kirjelmien laajuutta tulisi tiivistää ja niissä tulisi keskittyä oikeustositseikkojen esittämiseen. Myös oikeudenkäynnin kesto on sekä tuomioistuimien että asiamiesten yhteinen asia. Riitaprosessin

kestoon vaikuttaa usein asiamiesten määräajan pidennyspyynnöt. Myös tarpeettomasta todistelusta päästään eroon, kun asiamiehet eivät sitä esitä tai tietyn yksityiskohdan tultua riidattomasti, siitä luopuvat, mutta myös siten, että tuomioistuimet kieltävät tarpeettoman todistelun. Tähän tavoitteeseen voitaneen päästä esimerkiksi yhteisellä kouluttautumisella.

Keino 9: Preklusiosääntelyn lieventäminen

Käräjäoikeus ei kannata asian jatkoselvitystä. Nimenomaan preklusion tehokkaampi käyttö on yksi nykyisin voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren säädetty tuomioistuin keino nopeuttaa riita-prosessia ja samalla pyrkiä vaikuttavaa oikeudenkäyntikulukuihin.

Keino 10: Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta

Käräjäoikeus kannattaa sitä, että tuomioistuimen mahdollisuutta ratkaista riitainen asia kirjallisessa menettelyssä lisätään.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27 a §:n mukaan riitainen asia voidaan ratkaista yksin kirjallisen valmistelun perusteella, jos asia on laadultaan sellainen ettei sen ratkaiseminen edellytä pääkäsittelyn toimittamista eikä kukaan asianomaisista vastusta asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä. Sen sijaan riitainen hakemus asia voidaan oikeudenkäymiskaaren 8 luvun mukaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä, mikäli kukaan asiaan osallisista ei vaadi istuntokäsittelyä. Käräjäoikeus ehdottaa harkittavaksi, että myös riita-asioiden osalta istuntokäsittelyvelvollisuus säädetään samanlaiseksi kuin hakemusasioiden osalta. Ainakin käräjäoikeudessa käsitellään lukuisa määrä riita- tai summaarisia asioita, jotka soveltuvat hyvin ratkaistavasti kirjallisessa menettelyssä, mutta joissa asianosainen ei anna nimenomaista suostumusta kirjalliseen menettelyyn. Tässä yhteydessä ei tulisi olla ratkaisevaa myöskään tietty euromääräinen raja, sillä on mahdollista, että itse oikeudellinen ongelma on hyvin vähäinen, vaikka euromääräinen vaatimus on iso. Asiaa voinee verrata riidattomaan summaariseen velkomuskanteeseen, jossa voidaan antaa yksipuolinen tuomio kirjallisessa menettelyssä hyvinkin suurissa velkomuskanteissa.

Keino 11: Oikeudenkäyntien keston lyhentäminen

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvitystä. Oikeudenkäyntien kestoja tulee lyhentää ja se on tavoitteena kannatettava ja välttämätön oikeusturvan saatavuuden näkökulmasta. Keinon toteuttaminen vaatii huomattavia ja pysyviä lisäresursseja tuomioistuinlaitokseen, mutta asian jatkoselvityksessä tulee kiinnittää huomiota myös muihin seikkoihin, kuten siihen, miten nykyisin voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren kaikki säännöksiä käytetään tehokkaasti hyväksi. Tämä

edellyttää yhteistyötä ja toimintojen kehittämistä yhdessä asiamiesten kanssa esimerkiksi yhteisen koulutuksen kautta.

Keino 12: Vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely

Käräjäoikeus ei kannata asian jatkoselvitystä etenkin nyt esitetyssä muodossa. Ehdotettu vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely lisäisi tuomioistuimen työmäärä, kun tuomarin prosessinjohtovelvollisuus lisääntyy. Mikäli tuomioistuimiin samassa yhteydessä ei saada lisäresursseja hoitamaan näitä asioita, ehdotettu menettely todennäköisesti pidentäisi muiden asioiden käsittelyaikaa. Käräjäoikeudessa käsitellään jo tällä hetkellä riittäviä summaarisia velkomusasioita, joiden osalta käytetään joustavasti oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Keino 13: Täyden korvauksen periaatteen lieventäminen

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvitystä.

Keino 14: Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvitystä. Käräjäoikeus katsoo, että se helpottaisi kuluratkaisujen tekemistä ja mahdollistaisi kohtuulliset lopputulokset nykyistä paremmin.

Keino 15: Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvitystä. Se, että kynnystä soveltaa oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:ää laskettaisiin, voisi tietyissä tilanteissa mahdollistaa kohtuullisen lopputuloksen nykyistä paremmin.

Keino 16: Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättäminen

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvittämistä yksinkertaisten riita-asioiden osalta vastaavalla tavalla kuin velkomusta ja häätöä koskevien asioiden osalta, jotka ratkaistaan valmistelua jatkamasta yksipuolisella tuomiolla.

Keino 17: Korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittaminen

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvitystä.

Keino 18: Korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen

Käräjäoikeus kannattaa asian jatkoselvitystä.

Keinot 19 -21 Muut keinot

Kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentaminen (keino 19) ja oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen (keino 21) eivät käräjäoikeuden käsityksen mukaan vaikuta riita-asioiden jatkuvasti kasvaviin oikeudenkäyntikulujen määrään. Sovittelun edistäminen (keino 20) on kannatettava ehdotus, mutta se on jo nyt varsin laajasti käytössä eri tuomioistuimissa.

Jo nykyisin voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren mukaan tuomioistuimen on aina riita-asiassa selvitettävä sovinnon mahdollisuus. Tuomioistuinsovittelu on lisäksi yhä useammin tuomioistuimen keinovalikoimassa.

Pakkala Sirpa
Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus - Sirpa Pakkala laamanni